

En perfekt produkt av sin tid – en mindre bra roman

På flera sätt är detta en perfekt produkt: snitsigt omslag, snaskigt fenomen. Utgiven under pseudonym, marknadsförd med att blottlägga den finlandssvenska överklassen. Bjuder in till skvaller, skräller. Problemet är att detta är en perfekt produkt år 2023, under en era som knappast kan påstås utmärkas av grundlighet. Under läsningen kom jag att tänka på ett kakel som mitt ex hade roligt åt inför en badrumsrenovering. En lerplatta med en påklistrad plasthinna efterliknande marmor. Kanske ser det bra ut på bild, hoppas man, även om det inte känns lika bra att faktiskt vistas i rummet. Men man kan väl placera ut några doftljus.

Skeendena i Alexander Kavaleffs roman *De omätliga* utspelar sig under ett dygn. Det är midsommarafton, coronatider. Ett gäng vänner, upp vuxna tillsammans, samlas för att fira. Så har de gjort så länge de kan minnas (de är cirka 21 år gamla). Merparten av intrigen sker i samtalet dem emellan. Man kunde kalla det för ett slags symposium, i allt vad det innebär. Det sups och oreras, käbblas om axiom, östeuropeiska horor och champagne. Konstellationen är tigt, närmast tilltäppt – en lovande grogrund för dramaturgiska slitningar.

Det är också i en sådan det börjar. Läsaren kliver direkt in i slutet, morgonen efter. En tjej utan namn hasar omkring i landskapet utanför sommarvillan, med blod och steltnad sperma i en röra längs låren. Prosan krystar fram känsla och ödesmättnad: »Det fanns

inte annat än smärta. Solen värmdes inte hennes rygg och den stilla västanvinden blåste genom henne. Det kunde inte hjälpas. Hon fanns inte«. Stämningen pumpas upp till den grad att man tänker att händelsen behöver vara utslagsgivande.

Som tur är lättar Kavaleff ändå snabbt på det melodramatiska greppet och övergår till slängigare jargong. I infångandet av slangen är han som skickligast. Vi får följa dagen innan våldtäkten genom fyra olika killars perspektiv (varav en, som förmodat, är förövaren). Åka i bilen med dem, sjunga snapsvisor och kissa ut längs berget. I en villervalla av olika språk och inomgruppsliga uppdiktningar fångar författaren troget en livsform. Det är näbbigt, larvigt och elakt, pådrivna av varandra driver de talande varandra till ytterligheter.

Poängen är att de har pengar och betar sig som svin. Eller i varje fall snackas svinaktigheter. »Exit-vibes«, kallar en av karaktärerna det, efter den norska sensationslystna tv-serien. I hemlandet blev serien den mest sedda genom tiderna, vilket givetvis gör *De omätliga* lockande också ur förlags synvinkel. Att intresset för skildringen av lyxig ruttenhet ökar i takt med inkomstklyftorna är i och för sig en intressant kulturell företeelse, men froseri räcker tyvärr inte riktigt för att det ska bli intressant konst. Det blir exempelvis inte »litteratur« bara för att man skriver och kursiverar »*Vad är det med våra stora och omätliga egon?*«.

ROMAN
Alexander Kavaleff
*De omätliga. En
midsommarnattsdröm*
Förlaget M
2023

»Att intresset för skildring en av lyxig ruttenhet ökar i takt med inkomstklyftorna är i och för sig en intressant kulturell företeelse, men frosseri räcker tyvärr inte riktigt för att det ska bli intressant konst.«

Förutom ovannämnda *Exit* samt den amerikanska serien *Succession*, nämns kultromanen *American Psycho*. Bret Easton Ellis gestaltning av den amerikanska drömmens slagsida ter sig som en given förlaga till boken i fråga. Kavaleff förmår ändå inte fånga det som är anslående med ett verk som *American Psycho*, nämligen dess grundläggande osäkerhet. Ur sättet Easton Ellis pressar den skildrade världen till dess yttersta föds en absurd, becksvart humor som både skärper satiren och öppnar upp boken för läsaren. Verket stämmer inte riktigt överens med sig själv, utan skaver olösligt. Som romantikern Friedrich Schlegel skriver om litterär ironi: »allting ska vara skämt och allting ska vara allvar, allting troskyldigt öppet och allting djupt fördolt.«

Hos Kavaleff är det ändå tvärsäkert. Ett symtom på detta är att huvudkaraktärerna är döpta efter de fyra evangelisterna, utan att författaren gör något nämnvärt med själva symboliken. Att kapitlen inleds och avslutas med titlar och citat ur kulturhistoriens absoluta kanon (»Gott is tot!«) går i samma

anda. Detta blir tyvärr mest pinsamt. Titlarna gror inte organiskt ur fiktionvärlden, utan har placerats dit utifrån, som märkliga troféer. Eller doftljus.

Något i framställningens vulgaritet matchar givetvis den skildrade verklighetens. Ändå blir det besynnerligt ifall man som läsare inte riktigt kan lita på att det är avsiktligt. På samma sätt som karaktärerna åmar sig inför varandra, tycks Kavaleff vilja burra upp sig inför läsaren. Detta blir särskilt påtagligt i de mer seriöst strävande filosofiska samtalen, som tar upp stora delar av boken. Här växlas idédrivna konversationer karaktärerna emellan med essäaktiga inre monologer.

Under mina studier i filosofi har den fråga jag lärt mig mest av varit »Och vad tror du att det betyder?«, ställd i en vänlig och allvarlig ton efter att jag redan tänkt mig ha svarat. Den frågan hade nog konversationerna här också mått bra av. Nu har man i stället snurrat en tombola med allmänna motiv (Pandoras ask, Hitler, Eva, Mefistofeles) och lagt dem i någons mun. Snarare än nya bilder eller en levande

röst att tänka tillsammans med, får jag snärtiga hänvisningar. Språket tycks ofta ha funktionen att dölja, snarare än klargöra. Så här kan det låta: »Jag tror att massornas bifallande av bögar är väldigt obundet till filosofisk följdriktighet och har i stället allt att göra med skiftande moraluppfattning enligt en ytterst snäv parameter till följd av normalisering«. På detta vis hålls också de egentliga insikterna på avstånd.

Filosofen Ludwig Wittgenstein menar att filosofin är ett arbete med en själv. Man kunde lägga till: ett arbete med en själv, i ett liv med andra. Förordet till *Filosofiska undersökningar* avslutas med dessa ord: »Med min skrift vill jag inte bespara andra att tänka. Utan om möjligt inspirera någon till egna tankar«. Även om själva idéstoffet kan läras ut, går det inte att utbilda en människa i att tänka. Viljan att förstå och ta på allvar vad det egentligen betyder att förstå behöver uppstå på egen hand i den enskilda människan.

Hur kraftig denna vilja egentligen är kan undersökas och uttryckas genom att leva vänd mot andra varelser. Exempelvis kunde våldtäkten i romanen ha uppdragat en sådan situation, medan händelsen i detta läge egentligen bara lämnas därhän. Det som jag tror att är en genuin fråga om hur man ska orka

finnas till, förtvinar i De omätliga hastigt då dess framställning främst har funktionen av prålig utstyrsel. Som läsare halkar jag omkring på ytan, utan att det väcks en lust att säga emot eller spinna vidare på det sagda. Detta gör mig inte upprörd, utan uttråkad.

Ett gott samtal kan ofta kännas igen på dess porositet. När människor står sårbara inför varandra uppstår en vildhet, en oberäknelighet som deltagande parter förändras av. Det som ter sig störst är inte nödvändigtvis det svåraste. Det verkar svårare att lyssna på vad en annan människa säger för att sedan faktiskt försöka svara. Kanske kunde man häri också finna en ingång till vad det faktiskt innebär att någon säger nej.

Jag förstår ärligt talat inte riktigt vad det här verket vill göra. Om det vill tänka, krävs mera mod och egenhet. Ifall tankarna är medvetet stropiga eller använda, skulle jag gärna ha sett dem vridas upp ytterligare några varv för att framhäva detta. Detsamma gäller jargongens absurditet. En förhöjning och förtätning hade kanske gett världen ytterligare några lager förutom den nuvarande plasthinnan. Nu känns utgivningen tyvärr mest som ett billigt trick från förlagets sida. Som sagt, en perfekt produkt. En mindre bra roman.

RAKEL SIMILÄ